

Govor visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka na Japanskom institutu za međunarodne poslove

Bosna i Hercegovina nakon izbora 2010:

Put naprijed i uloga Japana i šire međunarodne zajednice

Dame i gospodo,

Dozvolite mi da prvo izrazim svoje zadovoljstvo što sam ponovo u Japanskom institutu za međunarodne poslove. Imao sam priliku da u avgustu prošle godine budem ovdje i učestvujem u sastancima pa se radujem što ću danas popodne nastaviti razgovore koje smo tada počeli.

Ovo je moja druga posjeta Japanu u svojstvu visokog predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini. Činjenica da se ovdje nalazim u službenom svojstvu odražava važnost stalne uloge Japana u provedbi mira u Bosni i Hercegovini, te priznanje ne samo ostatka međunarodne zajednice nego i građana BiH da je Japan bio istinska pozitivna snaga u pomoći toj zemlji da postane prosperitetna i samoodrživa.

Osim što želim izraziti široko raspostranjeno priznanje

naporima Japana i naglasiti njihov strateški značaj, ovdje sam i kako bih razgovarao o tome kako međunarodna zajednica, čiji je ključan član Japan, može izraditi uspješnu strategiju pomoći Bosni i Hercegovini da prebrodi izazove sa kojima se trenutno suočava.

Japanaska sloboda u aktivnostima

Od samog početka mirovnog procesa u BiH Japan je imao jedinstvenu ulogu ne samo zbog toga što je potpuno neopterećen bilo kakvim “historijskim prtljagom” u Jugoistočnoj Evropi.

Trebam možda naglasiti da “historijski prtljag” nije nužno ograničavajuća manjkavost. Ja sam diplomata iz Austrije, a prije jednog vijeka Austro-Ugarska je bila dominantna sila u Bosni i Hercegovini, ali to nikad nije predstavljalo problem u mojim aktivnostima u vezi sa ovom zemljom, bilo kao ambasador odmah nakon rata ili kao visoki predstavnik i specijalni predstavnik EU.

Međutim, pozicija Japana kao velikog donatora pomoći i člana Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira je jedinstveno nesputana historijom, a to znači da on ima ogromnu slobodu u aktivnostima.

Naravno, može se postaviti pitanje: koji je, prije svega, interes Vlade Japana i poreskih obveznika u Japanu da daju pomoć provedbi mira u Bosni i Hercegovini? Na kraju, Japan sebi može priuštiti da nema “historijskog prtljaga” zbog same činjenice da se BiH i Japan nalaze na suprotnim krajevima zemaljske kugle.

Ne treba ispustiti iz vida altruizam sam po sebi. Raspoloženje Japana prema Bosni i Hercegovini karakterizira spremnost da se ponudi praktična pomoć bez uzvratnih komercijalnih ustupaka.

Ova velikodušnost ne može proći neprimijećena.

Mnogo godina nakon rata najpopularniji i najjeftiniji način prevoza iz centra Sarajeva u strme padinske dijelove grada, koji čine sjeverna i južna predgrađa, je bio jednim od kombija koje je donirala Vlada Japana u okviru projekta koji je provodila Japanska agencija za međunarodnu suradnju. Ti autobusi su i danas u funkciji iako je upravljanje uslugama dato preduzeću iz BiH.

Još jedan primjer japanske pomoći je studijska oprema koja je donirana Javnom televizijskom servisu Bosne i Hercegovine – posebno važno zbog činjenice da javni sistem emitiranja predstavlja osnovni element u širim naporima ka konsolidaciji funkcionalne države BiH.

Japan je osigurao skoro četvrt milijarde eura pomoći Bosni i Hercegovini od kraja sukoba i dodatno osigurava značajan dio operativnih troškova Ureda visokog predstavnika.

Da zaključim: Japan je konstruktivan partner u oporavku i kao rezultat toga ima mnogo prijatelja u Bosni i Hercegovini.

Ali, želio bih da se dotaknem i šireg obrazloženja za stalni angažman Japana u stabilizaciji i podršci Bosni i Hercegovini da postane potpuno samoodrživa.

U zadnjih 25 godina, Japan je imao aktivnu i uspješnu ulogu u multilateralnim aktivnostima na rješavanju problema u Kambodži i drugim dijelovima Azije, naprimjer, te u pitanjima koja se tiču sigurnosti i okoliša na Pacifiku.

Partneri Japana u Upravnom odboru Vijeća za provedbu mira BiH su Rusija, Sjedinjene Države, Njemačka, Francuska, Italija, Kanada, Predsjedništvo EU i Komisija, te Turska koja predstavlja Organizaciju islamske konferencije. Ova konstelacija je specifična za Bosnu i Hercegovinu, ali bez obzira na to ukazuje na značajna preklapanja sa sličnim multilateralnim naporima u Aziji i drugim dijelovima svijeta.

Dakle, u Bosni i Hercegovini Japan djeluje u okviru poznate

sporazumne grupe država koje imaju globalne interese i globalni doseg.

Vjerujem, stoga, da je angažman u Bosni i Hercegovini u skladu sa diplomatskim djelovanjem Japana u širem multilateralnom okviru.

Implementacija mira nakon oktobarskih izbora

Koji je status same provedbe mira u Bosni i Hercegovini i kako bi Japan trebao korigirati svoj stav kako bi se suočili sa novim izazovima i iskoristili nove mogućnosti?

Bosna i Hercegovina je 3. oktobra održala šeste opšte izbore od završetka rata. Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava, kao i drugi međunarodni posmatrači, zaključili su da su izbori generalno bili slobodni i pravični. Ohrabruje i podatak da je odziv birača bio oko 56 procenata, što je najveći odziv u svim izborima od 2002. godine.

Nažalost, iako je mehanizam demokratskog učešća funkcionirao prilično dobro, političko okruženje u kojem su izbori održani nije bilo ni izbliza toliko zadovoljavajuće.

Kampanju je obilježio alarmantan porast negativne retorike koja potiče podjele, a politički lideri su se vraćali natrag u šovinizam koji je potpuno udaljen od legitimno formuliranih težnji i strahova njihovih birača. Ovo je uslijedilo nakon prolongiranog perioda parlamentarnog zastoja, tokom kojeg nije ostvaren gotovo nikakav napredak u provođenju reformi neophodnih za put Bosne i Hercegovine ka punom članstvu u Evropskoj uniji i NATO savezu.

Sada kada je prošao period predizborne kampanje i kada počinju novi mandati, međunarodna zajednica će morati usmjeriti političke lidere BiH na promjenu kursa, kako bi se okrenuli reformama i evroatlantskim integracijama.

U tom pogledu, prvi izazov će biti pomoć u formiranju snažne vlade na državnom nivou posvećene ponovnom pokretanju reformi. Ovo neće biti lako, s obzirom da su neki lideri već počeli postavljati nerealne ultimatumе potencijalnim budućim koalicionim partnerima i u određenoj mjeri je nastavljena ista negativna retorika koja je prethodila izbornoj kampanji. Nažalost, nastavljani su i pokušaji osporavanja Daytonskog mirovnog sporazuma i države. S tim u vezi, žao mi je što moram reći da moj ured, koji radi na osnovu uputa Vijeća za provedbu mira, još uvijek predstavlja relevantan i snažan stabilizirajući faktor.

Osnov za optimizam

U isto vrijeme, i dalje sam optimista i vjerujem da izbori mogu poslužiti kao poziv da se sva energija usmjeri na ono što je najbolje za građane BiH. U tom smislu, trebam naglasiti da vijesti iz Bosne i Hercegovine nisu samo turobne. Ima i svijetlih primjera. Na primjer, prošle godine zemlja je ostvarila izuzetan napredak u ispunjavanju uslova Evropske unije za liberalizaciju viznog režima. Uvjeren sam da će ovo rezultirati odlukom o ukidanju viznog režima do kraja 2010. godine.

Osim toga, MMF-ov *Stand-by* aranžman u iznosu od 1.2 miliona eura je ponovo pokrenut, nakon problema u Federaciji BiH zbog neophodnih budžetskih ušteda. MMF je upravo potvrdio uplatu četvrte i pete tranše. Ovo će, nadamo se, rezultirati makro-finansijskom podrškom Evropske komisije i Svjetske banke.

Još jedna oblast u kojoj postoje razlozi za optimizam jeste sveukupno poboljšanje u regionalnom okruženju. Tokom 2010. godine diplomatska, ekonomska i politička dešavanja na Zapadnom Balkanu su se generalno kretala u veoma povoljnom pravcu. Bosna i Hercegovina usljed svojih unutrašnjih problema nije bila u mogućnosti u potpunosti iskoristiti ovu situaciju.

Međutim, sada kada su izbori završeni, vjerujem da će pozitivna situacija na regionalnom planu pomoći u nastojanjima BiH da krene naprijed.

Neposredna budućnost

Osim toga, iako izbori nisu suštinski i temeljito izmijenili političku sliku zemlje, došlo je do određenih pomaka koji su dobar znak za budućnost. Na primjer, došlo je do promjene podrške građana u korist pragmatičnijeg nacionalizma i, također, u korist opcije ne-nacionalizma.

Zbog kompliciranog sistema parlamentarne i izvršne vlasti, ovu promjenu neće biti lako pretočiti u vlade koje će u potpunosti biti kompatibilne jedna drugoj ili koje će u potpunosti biti predane reformama. Međutim, ipak se može govoriti o novom početku. Međunarodna zajednica će uraditi sve što je u njenoj moći da održi zamah do kojeg je došlo na osnovu ovog novog početka i da se on usmjeri prema efikasnim reformama.

Ekonomsko partnerstvo

U dugoročnom periodu, moramo se pozabaviti pitanjem supranacionalnog identiteta. Ovo pitanje nije rješavano od završetka sukoba – ali to sigurno ne znači da se *nikada* neće riješiti.

Kao što sam spomenuo, jedna od razumnih opcija jeste da se pažnja građana i političkih faktora usmjerava na ekonomski razvoj. Prosperitet ima dokazani kapacitet za približavanje zemalja jedna drugoj. U tom pogledu, Japan bi mogao djelovati ne samo kao mogući uzor nego i kao aktivni partner.

Ja sam spomenuo ogroman psihološki i društveni uticaj veoma uspješnog "JICA bus projekta". Vjerujem da bi se na ovo moglo gledati na neki način kao na pilot-projekat za mnogo veći

ekonomski angažman Japana u Bosni i Hercegovini.

Ovdje ne mislim prevashodno na ekonomsku *diplomaciju* nego više na obična ulaganja i trgovinu.

Bez obzira na sve obrte i prevrate u svojoj poslijeratnoj rehabilitaciji, Bosna i Hercegovina je ipak uspjela postići značajno restrukturiranje svoje ekonomije. Do nastupa globalne recesije, ova zemlja je uporno bilježila najviše godišnje stope ekonomskog rasta u Jugoistočnoj Evropi: od 1999. godine, njena valuta, konvertibilna marka, bila je najstabilnija u ovom regionu. Istovremeno, njenim ljudskim i prirodnim resursima nema premca.

Moderan sistem PDV-a, uveden u januaru 2006. godine, povećao je javne prihode, eliminiravši mnoge od očitih anomalija i prilika za korupciju.

Ova zemlja ima funkcionalnu carinsku službu, ona je izvršila reformu svog sistema javnih nabavki,; uskladila sistem računovodstva i revizije sa međunarodnim standardima i uspostavila nekoliko tržišno relevantnih institucija, kao što je Konkurencijsko vijeće. Postupak registracije preduzeća također je usklađen i pojednostavljen, a vrijeme koje je potrebno za registraciju preduzeće je skraćeno, iako je i dalje duže nego u nekim susjednim zemljama.

Nabrajam ove specifične tehničke aspekte bh. ekonomije jer želim naglasiti činjenicu da su, pored veoma važnog angažmana Japana u implementaciji mira, sada sazreli uslovi za angažman Japana i u komercijalnom smislu. Bosna i Hercegovina, koja se nalazi u samom središtu tržišta Jugoistočne Evrope od 55 miliona potrošača, mogla bi postati prirodni partner za japanska preduzeća.

Jače komercijalne veze ne samo da nude izgleda za značajnu međusobnu korist, nego bi isto tako doprinijele onoj vrsti ekonomske transformacije koja bi mogla pomoći da se riješe barem neke od političkih poteškoća Bosne i Hercegovine.

U tom pogledu – kao i u diplomaciji – Japan, sa svojim ogromnim kapacitetima za proizvodnju i trgovinu, uživa jedinstveno mjesto u pogledu Bosne i Hercegovine. Zaista se nadam da se ovo u narednim godinama može iskoristiti, za dobrobit obje zemlje.

Hvala